

✚ Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, junij 1991
6. čisto · Lětnik 41

SERBSKI · CYRKWINSKI · DŽEŇ

45. serbski cyrkwinski džen – 22. a. 23. junija 1991 w Slepom

Slepo je wosada na mjezy Hornjeje a Delnjeje Łužicy. Wona ma wuznamne serbske stawizny a tradicije. Džensa su někotre wosadne wsy wohrožene přez dalše wudobywanje brunicy. W tutej wosadze chcemy so lětsa zeŇć pod bibliskim słowom: **Kotřiž na Knjeza čakaja, dóstanu nowu móc (Jez. 40, 31)**

Program cyrkwinskeho dnja sobotu, 22. junija

- 14.00 hodž. zahajenje w Slepjanskej cyrkwi, postrow wosadneho fararja
- 14.30 hodž. kofej na farje, přizamknje so informaciske popoždnyo „Serbstwo a cyrkej w Slepjanskej wosadze“ z přinoškami T. Malinkoweje, M. Hermaša a dr.

njedzelu, 23. junija

- 9.30 hodž. swjedženske kemše z Božim wotkazanjom, předuje farar H. Nowak, Drjowk, zdobom kemše za džěci.
- 11.00 hodž. hodžina z postrowami našich hosći
- 12.00 hodž. wobjed w sportowym hosćencu
- 13.00 hodž. připoždniša přestawka z kofejom na farskej zahrodze
- 14.00 hodž. Slepo – rozmyslowanje w słowje a hudźbje (hudźbny nyšpor we wosadneje cyrkwi)
- 16.00 hodž. zakónčenje serbskeho cyrkwinskeho dnja. Přijědźće w bohatej ličbje na naše zetkanje w Slepom!

Jan Malink, předsyda

Bože słowo za nas

Winowy pjenk a jeho hałuzu sć. Jana 15, 1–8

Jězus je tón prawy winowy pjenk, a jeho hałuzu smy my, kotřiž smy na jeho mjeno křćeni a do njeho wěrimy. Wón je za nas tón jenički puć do wěčneho žiwjenja. Budźmy stróžbi! Smy woprawdže hišće

žiwe hałuzu při pjenku, při Chrystusu? Wjele křescánow je so wotwobročilo wot našeho Zbóžnika za čas Hitlera a za čas komunizma. Wina pak njebě jenož tajka abo hinaša politiska wyšnosť. Čas techniki, čas wuwitych wědomosćow, čas bohatstwa je dušu čłowjekow pola nas a po wšěm swěće zamučil. My wšitcy smy džěci swjeho časa. Štož měni, zo hišće kruće steji w prawej

zbóžnej wěrje, njech swěru hlada, zo njeby tež padnył do swětneho zmyslenja.

My wostanjemy při Chrystusu, hdyž nas Bože słowo přewodza. Dosć chutnje njemožemy napominać, njedzelu zaso jako swjaty džen swjećić, kemši chodźić a nutnje na přédowanje Božeho słowa postłuhać. A hdyž raz prózdny wote mšě džeš, njebudź njespokojom z předarjom, ale sam ze sobu. Ty cyle wěsće njebudžeš podarmo kemši chodźić. „Prošće, a wam budže date.“

Derje tebi, hdyž maš wjele pobožnych přećelow. W tajkim towarstwje so lošo wěri hać mjez lutymi njewěrjacymi. Swěrna wosada wokolo nas je nam do bry škit. My jón trjebamy.

Při Jězusu smy, hdyž so prócujemy, wšo zle z dobrym přewinyc, hdyž na hórke słowo z dobroćiwym wotmołwimy, hdyž swjeho přećiwnika njetamamy, ale spytamy jeho rozumić. Štož so nježedzi, stareho Hadama we sebi potepić, je hižom wuschnyta hałuzu při winowym pjenku.

Jězus Chrystus je tón prawy winowy pjenk, a njebieski Wótc je winicar, kotryž tak někotružkuli hałuzu wotrěza. Zrozumíš to? Snano sy hižom njespokojom był, zo twój „dobry“ plan, wo kotryž sy swěru so bēdžil, tebi njebě so poradził. Bóh ma z nami dobre mysle a chce nam zalutować, zo njebychmy so zabłudžili do wulkich, ale prózdnych skutkow.

Ta wěra ničo njeplaći, kiž płodow nima na sebi.

W pobožnych skutkach jewi so pobožna wěra, haj z pobožnymi skutkami rosće naše wěra. Jelizo hałuzu při winowym pjenku wjace njerosće, je wona chora.

Gerhard Wirth

*

Pomhajmy džěcom z Černobyła!

Zrudźace powěsće nas dosćahnu: Sćěhi reaktoroweje katastrofy w Černobyłu hišće přeco skutkuja, haj, wědomostnicy a lěkarjo dyrbjaja zwěsćić, zo so wšelke sćěhi na tam bydlacych ludžoch hišće stopnjuja.

Wjace hać 500 000 džěci su w radioaktiwnje zajědojćenej krajiny wokolo Černobyła žiwych. Jich strowota je wosebje

wohrožena. Přede všem džěcom pak hodži so realnje strowotnje pomhać, hdyž su znajmjeńša wěsty čas wob lěto w strowej wokolinje. Tohodla je so w Budyšinje – kaž w druhich wokrjesach a městach tež – založila iniciatiwna skupina. Wona je hižo loni zhromadnje z Kamjenskeje skupinu zmóžniła, zo móžachu 45 Černobylskich džěci přežiwić štyrinjedźelske rjane prózdniny pola nas. To je sej skupina tež za tute lěto předewzała.

Zo móhli tole zwoprawdźić, smy pokazani na pjenježne dary wot firmow a jednotlivcow. (Tute dary hodža so tež wotpowědnje wot dawkow wotsadźić.) Je cyłe prosće tak: Telko pjenjez kaž dóstamy – telko džěci móžemy přeprosyc.

Za naše džěci

Mortwy lěs

Druhdy ći staršej chětro na čuwy dzetaj bě Jakubowe mjenjenje. Na přikład nje-dželu při wuchodžowanju. Přeco to samsne! Lědma přińdžechu za wsu k rěčce, bě tema jasna: Rěčka, kajka je wona džensa? Płuwa na njej ješć? Je džensa tak čorna, zo hdyž porst do wody tykneš jeho kónčk njewidziš? Podarmo hladaštaj do wody, hač tam na kóncu tola hišće někajka ryba žiwa njeje. Podobnje bě, hdyž dońdžechu k dróze: Pak nan pak mać, jedyn z njeju wěsće njezabu na to spomnić, kak škoda tola je, zo su tu před lětami někajki jěd sypali a kak wbohi tón štom nětke stej, a tón druhu a tón třeci ..., na poł mortwy, na poł žiwy.

Jakuběj džěše to woprawdže na čuwy. Je to wšo tak smjerc wažne, zo dyrbi so nastajnosći wo samsnym rěčec? Tak mysleše Jakub, doniž ... haj doniž njebě byt w dowolu.

Z nanom a maćerju pućowaše po wyso-

Džakne listy wonych džěci, kiž běchu loni pola nas, rěča woprawdže do wutroby!

Prosomy tohodla maćerje a nanow, džědow a wowki, zo bychy kóždy po swojich móžnosćach podpěrowali naše prócowanje.

Pjenježne dary móža so přepokazać na:

Ludowa banka Budyšin/

Volksbank Bautzen

wosebite konto:

Kennwort „Ferienaktion Tschernobyl“

kontowe číslo: 300 150 381

bankowe wodženske číslo

(BLZ): 850 949 6

Jürgen Kretschmar, Jägerowa 35,

O - 8600 Budyšin

w mjenje Budyskeje iniciatiwneje skupiny

*

kich horach. Słonco smaleše, bě žalostnje horco, a Jakubowej noze so kopoleštej po kamjentnej šćežce. Skónčnje džěše dele do doła. Nětko budže lěpje, wědžeše won: Najprjedy přińdže kerčina, a potom budu bórže w lěsu – chłódk tam budže, pućik budže lěpši, a něhdže budže pluskotać rěčka, w kotrejž móže Jakub swojej bolacej noze chlódzić.

Ale Jakub bě so myli! Prawje drje bě, zo přińdžechu nimo někajkeje kerčiny a do lěsa. Tola kajki bě to lěs! Kaž sprostnjeni wšitcy tře stejo wostachu a so rozhladachu. Nichtó ničo njepřaji. Štomy, jedyn při druhim a kóždy samsny: suchi, wotemrěty, mortwy. Žana jehlina a žane topješko njebě nihdže na někajkej hałžce widjeć. Wjele štomow ani wjace hałzy njemějachu, wětr bě je wotłamał. Štomy stejachu tu jenož hišće kaž hoberske koliki. Mnohe ani žanu skoru wjace njemějachu. Na tamnych dypach dypnaki za wačkami, kiž so wšudže we wotemrětych drjewje bohaće namakachu.

Jakuběj bě, kaž by so jemu dzał zly són. Spěšnje chwataše dale. Jenož přeč jow! Za přichodneje křiwicu budže lěpje! Tola tež tam to samsne: mortwy, šerjacy lěs! Ani při rěčce, hdžež nan namjetowaše přestawku, zo bychy sej noni chlódžili, Jakub njewutra. Jenož woni z grawočiweho lěsa!

Wot toho dnja bě Jakub kaž přeměneny. Nětko bě won nje-dželu při wuchodžowanju přeni při rěčce a hladaše, hač tam ješć na njej njepluwa. Samo ruku tykny do wody a so kóždy króc wjeseleše, hdyž móžeše w tutej čornej jušce hišće kónčki swojich porstow widjeć. Nadžije-połny sutaše, hač něhdže wopušku rybički njewuhlada, dotal pak bjez wuspěcha. Při dróze sej nětke stajnje kóždy štom wobhladowaše a so z nanom a maćerju wjeseleše, hdyž tu a tam zaso nowa strowa hałžka wurosće. Ženje won nětko wjace limonadu w tyzkach njekupowaše, dokelž wědžeše: Tež to škodži přirodže.

Wóndano je Jakub samo cyłe popołdnjo w šuli wostał. Wučer bě prajił, zo chcedža po pućikach a w lěsku čapor zběrać, kiž su njerozumni ludžo zmjetali. Ale jenož, štož chce! Jakub je chcył a nazběrał je pjeć małych měchow njerjada.

Tak jara je so Jakub přeměnił. Nic přez namoły a předowanja staršeju, ale dokelž je raz pućował přez mortwy lěs.

T. M.

*

Hdže so wšudžom PB čita?

Hač so PB wšudžom tam čita, hdžež jón póscelemy, to wězo njewěm. Tak móžu tu jenož napisać, do kotrych wosadow so PB sćełe.

Pola ewangelskich wosadow so najwjac eksemplarow pósćelu do Bukec, Rakec, Budyšina a Njeswaćidła. Ale tež do Hrodzišća, Minakała, Poršic, Wojerec, Barta, Budestec, Hodžija a Smječekc so nahladna ličba PB sćełe. W Klukšu, Wulkich Ždžarach, Malešecach, Chwaćicach a Hućinje je to tróšku mjenje. PB pak so tež sćełe do Biskopic, Drjowka, Huski, Łaza, Hornjeho Wujězda, Čorneho Choimca, Slepoho a Dešnja. Mało čitarjow je w Gródku, Lubnjowje, Wósporku, Lejnom, Łupoji, Blunju, Porchowje, Nosaćicach a Choćebuzu.

W katolskich wosadach steja Radwor, Budyšin, Pančicy a Chróšćicy na čole. Slěduja Róžant, Rałbicy, Kulow, Wotrow, Worklecy, Baćoń, Njebjelčicy, Šunow a Ždžěr.

Zwonka Łužicy so PB we wjetšej ličbje do Drježdžan, Berlina a Lipska sćełe. Wšo dohromady dóstawaja w Němskej zwonka Łužicy 82 wosobow PB.

Ale PB so tež do wukraja sćełe, a to do Čěskeje 24, do Pólskeje wosom a do Awstralskeje dwaj eksemplary. Po jednym eksemplaru so tež sćełe do Juhosłowjanskeje, Finskeje, Belgiskeje, Kanady, Južneje Afrika a na kupu Hawaii.

Ja so nadžijam, zo njejsym při naličenju ničo zabył. Jeli pak chce něchtó PB čitać, kotryž jón hišće nje-dóstawa, tón njech jón skaza pola:

Siegfried Albert, Wendischer Kirchhof 1, O - 8600 Bautzen

Woći, kotrejž hladatej

z nadžiju,

widžitej dale.

Woći, kotrejž hladatej

z lubosću,

widžitej hłubšo.

Woći, kotrejž hladatej

z wěru,

widžitej wšitko w hinašim

swětle.

Njeznaty awtor

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Třeći dzeń swjatkow swjećeše we Łazu Mückenbergske bibliske towarstwo swój lětny swjedžen. Serbska Boža služba bě w 2 hodz., při kotrejž měješe k. farar dr. Sella z Krjebje předowanje, a k. wyši diakonus Dobrucky z Wojerec rozprawu poda. W němskej Božej službje předowaše knjz farar Böckler a knjz farar Gensichen rozprawu poda. Wobě Božej službje běšter derje wopytanej. Boži dom bě rjenje wuhotowany. Kolekta, kotraž so hromadžeše, 110 mk přinjese. Z wulkim žohnowanjom tole towarstwo wosebje tež w našich serbskich wosadach skutkuje. Jeho wosebita starosć tež je, wěrowanske biblije při wěrowanjach rozšěrjeć. By jara dušnje było, hdy by hišće wjele wjace přečelow swjateho skutka namakalo.

Pomhaj Bóh, 28. meje 1891

Z Radskeje. Zańdženu sobotu w nocy je tudymny kubler. Wićaz we wulkim smjertnym straše był. Hdyž so w swoim wozu po puću přez železnicu wjezeše, bu wot železniskeho čaha, kiž w 1/2 11 hodz. z Łaza jězdzi, přechwatany. Kóň bu wot lokomotivy zhrabnjeny a do małych kuskow roztorhany, wóz pak so na bok storči. Wićaz je so na wulki džiw při njezbožu jenož zložka wobrazyl a wobodrěl. Puć pječa zawrjeny był njeje.

Serbske Nowiny, 27. junija 1891

*

Připisaj do Serbskich Nowin před 100 lětami

Ja, spisaćel tutech rynčkow, sym hižo dolhe lěta swoju wotcow namřetu roku wobdželať. Při swoim džele mějach pak tež stajnje potřebnosć, po swjatoku a předewšěm njezdělu za swoje powučenje abo natwarjenje něšto rjane čitać. Duž sym sebi wot spočatka Serbske Nowiny, Misionskeho Posła, Serbskeho Hospodarja džeržať a sym tež sobustaw knihowneho towarstwa a njemóžach ženje dočakać, hdy z tutech pomjenowanych žórtow zaso nowe wokřewjenje čerpać móht. Jenož jene hišće pobračowaše: něšto podomne, štož maju Němcy hižo dawno w svojim „Nachbar“, „Christenbote“ atd., w našej lubej serbskej řeči. Ja mějach žadanje, njezdělu popołdnju krótke wukładowanje z Božeho słowa a potom rjane powědanja sam za so a za swojich wučitać. Najradšo sym njezdělu popołdnju domach pola tutech swojich, a z čitanjom so najlěpje čas minje. Duž bě lětsa moje wjesele wulke, hdyž nowy časopis „Pomhaj Bóh“ wuńdže, přetož tón wšě

moje žadanja dopjelni. Tu je wšo, štož chcych měć, a to nic w cuzej řeči kaž „Nachbar“ a „Christenbote“, ale w našej maćernej, w serbskej řeči. Kaž džěćo so přeco wjeselu, hdyž jón kóždu sobotu dóstanu. Tuni tež je. Za 40 np. na štwórcłěto je pola Smolerja w Budyšinje dóstać. Dodžakować so knjezam spisowacelam a knjezeju wudawarjej tuteho časopisa njemóžu za te zbože, kiž sym z njeho měť. Wutrobnje žadać by bylo, zo by tež tuta nowina kaž Serbske Nowiny a Misionski Posol wjele čitarjow namakala.

Poklonimy so džensa po 100 lětach před njeznatym spisacelom tutech rynčkow.

Wšitcy běchmy so na swjedženske zapokazanje našeho lubeho noweho knjeza duchowneho wjeselili a běchmy so nadželi, zo budže jeho zapokazanje na serbskim kemšenju, dokelž je wulka wjetšina našeje wosady serbska. Hdyž je so wěsta strona na to powołała, zo je wšak tu njezdělu po zwučenym rjedže němske kemšenje přenje być mělo, da my prajimy, zo budžichmy radšo hišće jenu njezdělu dlěje čakali, přetož ze serbskeho zapokazanja budžiše najwjetši džěl našeje wosady wjace wužitka a žohnowanja za swoju wutrobu měť!

Mnozy Serbjo
Kajke to słowa před 100 lětami
z Minakatskeje wosady!

*

Superintendentej Wirthej k wosomdžesaćinam

Luby Gerhardo!

Nětko docpěješ tež Ty 26. smažnika lěto Twojeho žiwjenja, wo kotrymž w 90. psalmje rěka: „A hdyž wysoko přińdže, je wosomdžesać lět.“ A ja mam nadawk, Tebi k tomu w mjenje sotrow a bratrow, sobudželaćerjow, haj wšitkich Serbow najwutrobnije zbožopřeća wuprajić. A ja to rady činju, wšak znajem so dołho, runje 60 lět, wot toho časa sem, zo běchmój hromadže w serbskim seminarje w Chwaćicach. Ja sym Tebe zeznať a pozdžišo přeco zaso spóznať jako „Serba ze zlotym rjapom“, wosebje potom po wójnje w Twojim zastojnstwje. Ty njejsy ženje k wólbnej urnje přistupiť, dokelž njechaše tamnu zetharnu wěc sobu činić! Jako nowy, mlody farar w Njeswaćidle steješe před hoberskim nadawkom, před nowotwarom cyrkwe, kiž ležeše w rozpadankach. Ty sy to krasnje zmištrował. Twoja wosebita zaslužba w času Twojeho superintendentstwa bě wotewrjenje za słowjansko-ekumeniske kontakty. Kak sy w dowolju w swoim Trabanćiku pućował do Čěskostowakskeje, do Pólskeje, do Boľ-

harskeje ze swojimi džěćimi a sy husto přenocował w stanje, zo by styki nawjazať najpředy z tymi, kiž su „našeje wěry towaršojo“ – kaž w bibliji steji –, ale tež z cyrkwinskimi ludźimi druhich wěrywuznaćow! Haj, samo w Sowjetskim zwajzku Ty běše, tónraz bjez awta. Jako superintendent sy so swěru wo swoje Tebi dowěrjene wowocki starať. Kak rjane běchu naše kubłanske časy, najpředy w Husce, w Bětej Horje a naposledku w Čěskej a w Pólskej. Wo Twojim njesprócnim džěle jako redaktor našeho „Pomhaj Bóh“ njetřebam wjele pisać, wšak steješe wo tym w jubilejnym čisle w měrcu.

Tež jako wuměnkar sy hišće swěru na serbskim polu džělať, na cyrkwinskim, ale tež na narodnym. Po přewróće sy wšelaki dobry pokiwi dať a wosebje sy so sobu wo to starať, zo so stara Maćica Serbska zaso wožiwi, a sy wjesoły, zo je so to po jutrach derje poradžiło a zo tola tež džensa pod nowymi wobstejnosćemi trochu wěrnosće w spěwje leži: „Hišće serbstwo njezhubjene, swój škit we nas ma!“

Daj Či Bóh Knjez, w kotrehož službje Ty steješe a hišće stejíš, dale swoje zbožo a žohnowanje, tež w starych lětach!

Z wutrobnym postrowom
Twoj přečel a sobubratr
Gerat Lazar

*

Jurij Brězan 75 lět

Džensniši dzeń najznaćiši serbski spisowacel je we Worklecach rodzeny katolski Serb Jurij Brězan. Jeho džěla nječitachu a nječitaja so jenož w Serbach, w něhdyšej NDR abo w starych zwjazkowych krajach Němskeje, ně, wone su přeložene do rušćiny, ukrainšćiny, nižozemšćiny, jendželšćiny, francošćiny, madžarsćiny, zo bych jenož někotre řeče mjenowała.

Započať z basnjenjom bě Jurij Brězan jako student do wójny, a z jeho basnjemi bě žiwa mloda serbska generacija po wójnje. Zběrki Do noweho časa, Swět budže rjeńši, Naš wšědny dzeń wo tym swědča. Tola naraz znate bu Brězanowe mjeno po cylej Němskej z jeničkej basnju: Kak wóćčinu namakach, spisau na česć založenja NDR. A tuta baseň runaše jemu puć do swěta. Wón njeslušese hižo Serbam samym, ale do mlodych NDRowskich spisowacelow. Předaloko by wjedło, tu jeho literarne žně dokladnišo rozebrać, ale dopomnić chcu na po mojim zdaću najzrališe jeho džěla: trilogiju Feliks Hanuš, Krabat a Stary nan. Jeho najbóle čitana kniha drje je Christa, stawizna mlodeje holcy.

Za Bržanowu sprawnosć abo njesprawnosć móžu wobswědčić scěhłowacu epizodu: Před nědže džesać abo dwanaće lětami sedzachmy w zhrmadnosći, a Jurij Bržan so nam wuspowěda, zo njeby po swojich najnowšich dopóznacach hižo napisał powědančko Na mjezy rosće žito. Tuž sej je džens, pozdže w nocy kónc haprleje 91, wučahnu z polcy a je čitam.

W poslednim času mi napadnje, zo pisa Jurij Bržan džen a wjace za džěci, za swoje wnučki.

Nic naposledk chcu pokazać hišće na dvě wěcy: Jurij Bržan je swoje serbske mjeno stajnje wobchowal, hač su je prawje abo wopak wurjekowali abo pisali a je wostał swěrný swojemu wěrywuznaću čas žiwjenja, tež w za to najhóršich wichorojtych časach.

Hišće přispomnjenčko: Njedawno čitach w nowinach mjena NDRowskich awtorow, njepožadanych hižo w nowej wótčinje. Jurij Bržan njebě mjez nimi.

Tuž přeju Jurjej Bržanej w mjenje redakcije Pomhaj Bóh k jeho jubilejnym narodninam dnja 6. junija wjele zboža, Božeho žohnowanja a strowotu.

Kata Malinkowa

*

Hanka Koklic z Bukec njebočićka

Při jeje 70. narodninach (24. měrca 1988) smy w našim Pomhaj Bóh žiwjenje a skutkowanje njebočićkeje wobšěrnje wopisali a hódnoćili. Tak móžemy so džensa na rozprawu wo jeje nahłej smjerći a pohrjebje wobmjewować. Wumrěta je wona 6. apryla po krótkej, čežkej chorosći (zahorjenje kóžki – meningitis) w Budyskej chorowni. Jeje pohrjeb bě 12. apryla w Bukecach před wulkej žarowanskej wosadu. Wobrubjena bě swjatočnosć w Božim domje a na pohrjebnišću direktnje před cyrkwu přez cyrkwinski a pozawnowy chór. Farar Bauer hódnoćeše w swětle jutrowneje powěsće jeje zaslužby wo wosadu. Po wukublanju w Amalie-Sievekingdomje w Radobylach započa 1957 tu swoju službu z trojakej funkciju: Wona bě katechetka, džělaše w farskej kencliji jako sekretarka, a cyrkwinska hudźba ležeše w jeje rukomaj. Njesebičnje skutkowaše a pomhaše, hdžež bě trěbne. Serbski superintendent Albert wuzběhny jeje zaslužby na wšelakich cyrkwinskih zarjadowanjach. Na cyrkwinskih dnjach bě prjedy někotre razy solo spěwata a na kublanskich dnjach hač naposledk kěrlušce přewodžała. Ja sam tež wěnowach jej w němskej a serbskej rěči někotre słowa džaka a rozpominanja, wšak běše njebočićka mi 33 lět dołho swěrna sobudžělaćerka, pomocnica

a radžičelka, kiž běše tež z mojej swójbu zwjazana. Ja dopomnich na słowo knjenje Mjerwineje, wudowy po sup. Mjerwje, kotraž mi w léce 1957 wo njebočićkej praješe: „Za swoju cyrkej čini wona wšitko.“ A tak smy my štyrjo fararjo, kiž smy z njeje džělali (Mjerwa, Tessler, Bauer a ja) a wšelacy zastupnikojo ju tež dožiwili. Wona bě wosobina swojeho raza w našej wosadze, kiž swoju wěc, na kotrejž wisaše z wutrobu a z dušu, swěru zastupowaše, a to tež, hdyž dyrbeše być, bjez kompromisa.

Při rowje wonka rěčeštaj cyrkwinski hudźbny direktor Arnold a w mjenje cyrkwinskeho předstejerstwa jeho městopředsyda Lothar Kocor, kiž někak tak wuwjedže: „Łastojčki domoj přińdu, a knježna Hanka Koklic je tež domoj šta! Haj, hdžež běše wona doma? Najprjedy w pjekarni swojeju staršeju, potom w swojej nowej chěžce, ale tež w Božim domje a na farje.“ Haj, tak tež bě! Spominajmy na drohu njebočićku, kiž je prjedy na Božu prawdu wotešla hač sebi myslachmy, z džakownosću a z česćownosću.

Gerat Lazar

*

Lic. theol. Jurij Renč

Časopis Pomhaj Bóh je prawe městno za hódnoćenje muža, kotrehož korjenje tča w plódnej lužiskej půdže. K jeho 75. posmjertninam (24. 5.) spominamy na serbskeho fararja lic. theol. Jana Jurja Renča. Wón narodži so jako druhe džěčo fararja Korle Renča a jeho mandželskeje Thusneldy w Ketlicach. Zahe zhubi wón přez smjerć swoju mać. Ze swojim staršim bratrom Měrcinom, pozdžišim Wjelečanskim fararjom, wotrosće swěrnje kublany wot nana w serbskej Ketličanskej wosadze. Do šule chodžeše najprjedy w ródnej wsi w wopytowaše wot 1867 do 1876 Budyski gymnazij. Wot 1876 do 1879 studowaše bohosłowstwo w Lipsku, hdžež bě kaž prjedy nan a bratr sobustaw luži-

skeho přédarskeho towarstwa. Po nowej smjerći přewza wón 1888 Ketličanske farske zastojnstwo, hdžež njechaše ničo druhe być hač dobry pastyr swojeje wosady. Při swojim njesprócnym a woporliwym 26lětnym skutkowanju hač do swojeje njezapkeje smjerće 1916 je přeco za swój serbski lud, wot kotrehož pochadžeše a kotremuž je ze słowom a pisanjom služil, žiwy byl.

Dokelž bě ze swojej domiznu wot džěčatstwa wusko zwjazany, napisa „Stawizny Ketličanskeje cyrkwe a wosady“. Tež jeho wědomostna džělawasć zasluži sej našu kedžbnosć. W l. 1885 namaka za Łužicu wuznamny list, a to originalny list českeho krala Václava z léta 1395, w kotrymž tutón wsy Ketlicy, Jěrkecy a Chrapow pod škit bratrow z Nostitz staji. Trajacy pomnik staji sej tež z wobnowjenjom Ketličanskeje cyrkwe, w kotrejž bliskosći swój posledni wotpočink namaka.

Jako swěrný Łužičan a zahority Serb skutkowaše farar Renč w Hornjolužiskej towaršnosći wědomosćow w Zhorjeltu a w Mačicy Serbskej w Budyšinje. W l. 1885 promowowaše wón z disertaciju wo lisće Jakuba na lic. theol.

Jako nježenjenc běše čas žiwjenja ze swójbu swojeho bratra, dr. M. Renča we Wjelečinje, wusko zwjazany, kotrehož potomnicy hišće džens we Łužicy doma su.

Pawla Křižanowa

*

Tež serbski emigrant

Dopomnjenki na **Pawoła Nalija**

Je 35 lět, zo zetkach Pawoła Nalija. Prěni raz bě to w l. 1952 w redakciji **Noweje doby**. Čežko bě, jeho posudžować, wosebje w tamnym času. Tež pozdžišo, jako běch swobodny sobudžělaćer tutech nowinow, mějach husto z nim činić.

Při naju rozmołwach posudžowachmojo rozprawy wo Domowinskih schadźowanjach, posedzenjach župnych předsydstwow, předewzacach w župach atd. Dóstach někotryžkuli dobry nowinarski pokiw, kotryž pozdžišo samo za sobudžělo w němskich nowinach wužich.

Njewěste pak bě mi stajnje politiske stajišćo Pawoła Nalija. Wědžach, zo běše wón do l. 1945 we wojsku oficěr, wězo najnišeje šarže.

To připadnje jónu spomni. Za nas tehdy młodych bě wón awtorita, hačrunjež wón na to njeđiwaše.

Bě tež znate, zo je w Južnosłowjanskej studował. Jako so 1955 za čas Chruščowa Sowjetski zwjazk z Južnosłowjanskej wujedna, bě to za njeboh Pawoła Nalija wěsty wjeršk.

Z politiskeho stejišća widžane, bě Pawoł Nalij skutkowar a zdobom wopor. Bě Serb a křesćan, to móžu wobkrućić. W małym kruhu jónu na schadźowanju Domowinskeje skupiny w Njebjelčicach praješe: „Ja sym a wostanu ewangelski Serb.“ Wšitcy tute wuznaće respekto- wachu, přetož runje katolscy Serbja nje- běchu na „Budyskich čerwjonych funk- cionarow Domowiny“ derje zmyleni. Wulki džěl z nich pochadžeše bohužel z katolskich wosadow, a woni wšitcy běchu w młodych lětach wěru swojich wótcow zhubili. To njeboleše jenož du- chownych, ale tež mnohe swójby a lud. Njeboh Pawoł Nalij bě muž tolerancy. Měnješe, zo dyrbymy z kóždym rěčec njedźiwajo na jeho wuznaće abo swěto- nahlad, a sym přeswědčeny, zo je tuta jeho toleranca jemu na škodu byla. Za Kurta Krjeńca a jeho najwušich so- budźelačerjow, jeho sekretariat, bě to- leranca to, štož „dźelačerska strona – SED“ kazaše. Běchu džě wot njeje wot- wisni.

Moja jatba

Lěta so minychu. Tež ja dyrbjach kaž mnozy čězki puć hić. Sydom měsacow přepytowanske jastwo w Drježdźanach na Budyskej, potom połdra lěta w chlō- starni w Budyšinje. W tajnym jednanju zasudži mje wobwodne sudnistwo w Drježdźanach statneje ščuwanicy a propagandy dla. Znaty katolski prawiznik Feliks Suchi bě mój zakitowar.

Zajachu mje w Budyšinje w domje džensnišeho nakładnistwa Domowina na Sukelnskej, hdžež tehdy džětach jako přeložer a korektor. Jedin redaktor mi jenož praješe, hač njebych móht krótko dele přińc. Džěch. Stejachu tam z nimi tutón redaktor z Kamjenskich stron. Jemu wodam jeho „čeki- stowstwo“. Wón pak je po mojim zdaću tež njeboh Pawoła Nalija wobkedžbo- wał.

Čas přepytowanskeje jatby w Drježdźa- nach wopisać, to by byla kniha za sebję. Wjele je so wězo dramatizowało. Wěm jenož, zo běchu metody pola kóždeho jateho druhe.

Njesedžach pod lampami, njedóstach puki kaž druzy, ale hrožachu stajnje, zo móža mje nućić, pokazujo na lampy a druhe nastroje. Dosahaše pak, hdyž dyrbjach dvě hodžiny abo tři z wobli- čom k muri přiwobročeny stać.

Bě z wašnjom, haj z kaznju při přestyšo- wanju, hnydom stanyć a so k muri wo- bročić, hdyž druha wosoba do rumno- sće zastupi. Přikaz, so posydnyc, to zběhny. Oficěrojo druhdy mjezty m wo měrje swój kofej pijachu abo samo piwo abo kurjachu.

Mějach přestyšowarja, kiž bě přečelny, ale njemóžach jemu wěrić. Měnješe, zo je to lěpje tak, a druzy běchu hórši. Sym znajmjeńša tři do štyri króc wobšěrny w małej komorce swój žiwjenjeběh pi- sał. To bě a je typiska čekistiska metoda.

Něhdyši wojacy móža so dopomnić, zo bě to w sowjetskej jatby samozrozum- liwe. Přestyšowanja trajachu dvě, štyri, šěsć, samo wosom a wjace hodžin. Moje najdlěše přestyšowanje traješe štyr- naće hodžin. Přestyšowarjo so mjenja- chu; „Schichtwechsel“.

Dokelž běchu při přepytowanju doma w Njebjelčicach wšelakory material – běchu to zwjetša časopisy katolskich or- ganizacijow ze Zapadneje Němskeje – namakali a sćazali, chcychu wědžeć, kotre kontakty mam atd. A. najstrašniše bě, zo měješe statna bjezstrašnosť „lě- tak“ w ruskej a pólskej rěči. Tajke lětaki so tu a tam namakachu, a ja sym tajki přemokany lětak jónu při wuchodžo- wanju w meji 1958 na luće namakał. Bě to něšto žadne, nětko pak wobćežo- wace. Přestyšowarjo chcychu moje kon- takty k militantnym słowjanskim organi- zacijam w zapadze wědžeć. Njemějach žane, hačrunjež chcychu mi džěto w taj- nej službje a spytanu spionažu dopoka- zać.

Za Serbow so lědma zajimowachu. Jó- nu, bě to w septembrje 1958, přestyšo- wachu mje wokoto tři hodžiny. Do jstwy stupi druhi přestyšowar – oficěr. Stany- ch a wobročich so k muri, kaž bě mi to wot přenjeho dnja prikazane. Powěda- štaj krótko, tamny položi mału mapu na blido, a za poł hodžiny džěše přestyšo- wanje dale.

Přestyšowar da mi čisto „Noweje doby“ a praješe: „Sie können gut übersetzen. Tun Sie das und kennen Sie diesen Mann näher?“ Pod nastawkom bě napi- sane P. Nali. Prašachu so mje přeco zaso, hač jeho znaju, a wotmołwich jim: „Haj, Serbja so mnozy wosobinsce znaja. To je pola wšěch małych ludow tak.“

Chcychu wědžeć, što wo nim wěm, a ja jim powědach, zo je Pawoł Nali wjele starši, zo pochadža z Małeho Wjelkowa a zo bydlu w Budyšinje. Na to so přesty- šowar rozhorl: „Das alles ist von Unin- teresse. Wir wollen mehr wissen.“ Po- wědach jim, zo ma Pawoł Nali dweju bratrow. Skónčnje čisny přestyšowar mapu na blido. Přestyšowanje džěše dale, ale wo něčim cyle druhim. Nadobo zastupi zaso samsny ciwilist-oficěr, krótko rozmołwa, wza mapu a so wotsa- li. Po tym so ženje wjace za Pawołem Nalijom njeprašachu.

Wědžach jenož, zo je jedyn z mojih znatych tu w Drježdźanach. Připadnje běch jeho widzał, a bě to Serb, awtor na- stawka „Wo tajkich a hinašich ludžoch“ w Pomhaj Böh – Hinc Šořta.

Běch mjenjenja, zo su snadž tež Pawoła Nalija zajeli.

Najwjetša kaznja solidaritny bě, druheho njepočežować, znajmjeńša nic wotpo- hladnje.

Za dvě léce, 13. 7. 1960, puščichu mje ze suroweho Budyskeho jastwa.

Strowotnje běch chětro hotowy.

Wokoto 20. julija pobych w Drježdźa- nach. Na domojpuću mējach wotpo- hlad, w Biskopicach do poslednjeho Kamjenskeho čaha přestupić a potom wot Hlinowaca-Protoc domoj běžeć. Do Kamjenskeho čaha zastupi tohorunja z Drježdźanskeho směra Serb z Lipska, – dobry katolski Serb, wučer, kiž tehdom w Lipsku studowaše. Wón mi powěda- še, jako běchmoj so postrowiło, zo su tón džen w Lipsku Pawoła Nalija zajeli. Wědžach jenož, zo wón tehdy prawo w Lipsku studowaše a stajnje žortowa- še: „Sym najstarši serbski student.“

W awgusće 1960 džěch do Berlina, hdžež bě mi cyrkej studij zmóžniła, a z tym wopušćich serbski kraj – Łužicu a buch „emigrant“. Na křižerjach 1961 powědaše mi Budyšan w Njebjelčicach, zo su Pawoła Nalija na něhdže tři lěta zasudžili.

Potom nastupi čas, zo běchu moje kon- takty do Serbow slabe. Wuwzaće běchu swójbne zwiski, kiž su džens intensiwni- še dyžli hdy přjedy. Haj, w młodych lě- tach čłowjek husto na domiznu zabu- dže, a je-li starši, je jemu wona wjace hódna hač přjedy.

Poslednje zetkanje z Pawołem Nalijom

Wone bě w l. 1968. Zastupich w Drjež- dźanach do čaha a jědžech do Zhorjelca. Njewěm hač připad abo Boži džiw, pře- tož sydných so na swobodne město a sedžach Pawołej Nalijej a jeho man- dželskej napřećo, Spóźnach jeho hny- dom a prajach: „Sy abo njejsy to? – „Sym“, wotmołwi Pawoł Nalij a dachmoj sej ruku. Swojej mandželskej předstaji mje ze słowami: „Stary znaty. Džens tež serbski emigrant.“ Tute słowa ženje nje- zabudu. Tehdy mi Pawoł Nalij powěda- še, zo džěta w Oschatzu w cokorowni jako prawizniski sobudźelačec. Mzda drje njeje najwjša, ale pjenjezy čłowjeka ka- ža, štož widžiš w Serbach. Z tym měnje- še kliku funkcionarow Domowiny.

Wutrobnje so w Budyšinje rozžohno- wachmoj. Wón mi rjekny: „Sy-li w Oschatzu, přińc nimo, zawołaj do coko- rownje.“

Bohužel tute jeho přeprošenje njespjel- nich.

Lěta pozdžišo mējach službnu rozmoł- wu z wjednikom cyrkwinskeho zarjada w Drježdźanach, džensnišim wyšim krajnym cyrkwiskim radu Zweynertom. Kaž při tajkich rozmołwach husto je, pra- ji mi knjez Zweynert: „Herr Buck, Sie sind Sorbe. Ist Ihnen zufällig unser Herr Paul Nali bekannt? Er war ein guter juri- stischer Mitarbeiter beim Bezirkskir- chenamt in Bautzen. Vor drei Wochen starb er.“

Běch potrjeheny. Njeh da Böh tutomu swěrnemu Serbej wěčny wotpočink.

Wjetši a hórši je škandal, zo čakaja wšitcy, kotřiž běchu wopor stalinizma – tež

w Serbach – a njeje to jenož horstka – na swoju rehabilitaciju.

Ewangelscy a katolscy Serbja, je trjeba, založić kruh serbskich woporow stalinizma, přetož tuta doba je Serbam runje tak škodžata kaž fašizm.

Zrudnje jenož je, zo běchu katojo tuteje doby serbscy wotlepjerjo sami, a tohodla dyrbimy zmužiče starym „serbskim seilschaftam“ w narodnym žiwjenju wobarać.

Křesćan Buk

*

Kubłanski dzeń 1991

Po zwučenym wašnju zeńdžechu so tež lětsa zaso ewangelscy Serbja Budyskeho wokrjesa pónđzelu, 25. februara, na Hornčerskej hasy. Započachmy zeńdženje z Božej službu. Liturg a předar bě knjez superintendent Albert. Po modlerskim kěrlušu „Hdyž w najwjetšej my nuzy smy a nihdže wostać njewěmy, tež njewidžimy pomocy, njech staramy so do nocy“ (kěrl. 595) wukładowaše nam předar přirunanje wo njeplódnjej winicy (Jes. 5) a wo zlych winicarjach (Mark. 12).

Haj, tuta njeplódnja winica a tući zli winicarjo smy my čłowjekojo a potajkim wěčne chłostanje sej zaslužimy. Ale Bóh tón Knjez nas tak lubuje, zo je swojeho jeničkeho syna Jezom Chrysta za naše hrěchi na křižu ćerpjeć a wumrěć dať, zo bychy wšitcy, kiž do njeho wěrja, wěčne žiwjenje dostali. „Kamjeń, kotryž ćeslojo su začisli, tón je k róžknemu kamjenjej sčinjeny“ (Mark. 12, 10). Z kěrlušom „Jězus, či so džakuju, zo sy ćerpjeć za mnje, ćeto, haj, smjerc žalostnu, wšo sy wažił na mnje“ (84) zakončichmy rańšu Božu službu.

Po malej přestawce přednošowaše nam knjez farar Feustel wo temje „Chrystus je za hrěšnikow wumrěł“. Nic jenož w cuzych krajach, ale tež pola nas wjele ludži ničo wo tym njewě. Winowatosć křesćanow je, tutu wěru młodostnym dale dać. Jim prajić, zo smy wšitcy hrěšnicy a zo pokutnym Jězus hrěchi wodawa. Čehodla džzensniši lud tutu wjesolu powjesć wotpokazuje? Zly duch ma wulku móc na zemi kaž hižo pola Hadama a Jěwy w paradizu. Wo serbskim cyrkwiniskim žiwjenju w zašłym léće, kaž wosadne popódnja a serbske Bože služby, informowaše nas serbski superintendent.

Wosady, kotrež nimaja hižo žanu serbsku Božu službu, maja skladnosć, kóždu 1. njeđzelu w měsacu w 10 hodž. so w Budyšinje na Michalskej na serbskich kemšach wobdžělić. Wón rozprawješe tež wo prikernej finančnej situaciji pola

našeho časopisa „Pomhaj Bóh“ a prosy wo dary. Tež wo přichodnej jězbje ze serbskim busom rěčeše a prošese zajimcow wo přizjewjenje. Serbski cyrkwiniski dzeń budže lětsa w Slepom dnja 22. a 23. junija.

Popódnju slyšachmy přednoški wo nutřkownym a wonkownym misionstwje. Sotra Hemplowa wukładowaše nutřkowne misionstwo. Tuta organizacija ma hoberske džěto znutřka kraja, wona pomha, hdžež je pomoc trěbna. Pomoc njeje pak nadawk jenož někajkeho zjednoćenstwa. Lubosć k blišemu je nadawk kóždého čłowjeka. Skladnosć pomocy namakaš wšědnje a wšudže. Knjez superintendent n. w. Wirth rěčeše wo wonkownym misionstwje. Tute wonkowne misionstwo ma nadawk, misionarow posłać do cuzych krajow, zo bychy pohanam něšto prajili wo Jězusu a zo by so křesćanstwo rozšěriło po cytym swěće, kaž je to naš Zbožnik prikazał. Bóh tón Knjez chce, zo bychy wšitcy wěčne žiwjenje dostali. Ta horliwosć, być w dalokej cuzbje z misionarom, ta džens bohužel wjac njeje.

Bratr Latka nam tónkróć ničo wo sakskej krajnej synodze rozprawjeć njeměješe, tohodla wón nam islam trochu wujasni. Smy wjele wo wójnje při Golfje a wo islamje slyšeli, ale wjetšinje je tuta wěra njeznata.

Tohodla bě přednošk br. Latki za wšěch dosć zajimawy.

Z kěrlušom 340 „Jězusa ja njepušću, dokelž je so za mnje podať“ skončichmy kubłanski dzeń. Džakujemy so Albertec swójbje, kotraž je nas tak derje pohosćila. Štož smy slyšeli a nazhonili, to njech nas přewodža do wšědnego dnja.

Kubłanski dzeń 1992 njebudže na Hornčerskej, ale na Michalskej farje, tak smy so dojednali.

H. B.

*

Mamy zaso Maćicu Serbsku

Přez dothe lětdžesatki bě Maćica Serbska – založena lěta 1847 – srjedžišćo serbskeho žiwjenja. Štož je so chcyt za serbstwo zasadžować, bě z jeje člonom. Hać na cyrkwinisko-nabožne naležnosće je wona de facto cyle serbske džěto planowala, rjadowala, přewjedła. W mnohich wotrjadach so jeje člonoj prócowachu wo přeslědženje serbskich stawiznow, wo wobohaćenje serbskeje literatury, wo wuwice serbskeje rěče a prawopisa atd. Jeje zaslužba bě, zo su Serbja dostali swój Serbski dom, zo su so kniha a časopisy hromadžowali do serbskeje biblioteki a zo je so natwaril Serbski muzej. Wuznam Maćicy Serbskeje so njemóže dosć wysoko zastopnjować. Wo kak wjele chudše by bylo tehdyše – a tež džzensniše – serbske žiwjenje bjez njeje. Džensa hišće mamy sej česćić kóždého, kiž je čas, mocy a pjenjazy woprowať za tute towarstwo a z tym za narod.

Wuznam Maćicy je něhdže z časa přenjeje swětoweje wójny počat woteběrać. Dalše cylonarodne serbske towarstwa su nimo njeje nastali, najwadžniše z nich: 1912 založena Domowina, kotraž so w lětach mjez wójnomaj – wo-

sebe v 30tych lětach pod P. Nedom – na poprawny motor serbskich aktiwitow wuwijaše. Maćica poča być trochu přestarjena, trochu zdalena wot potřebnosćow serbskeho luda. Tež po jeje wožiwjenju po wosomlětnym zakazu w léće 1945 njezamō wona serbske žiwjenje rozsudnje wowliwować. Běše wšak jej tež mało časa k tomu spožčene, wona bu nuzowana, so 1945 rozpušćić do Domowiny.

Nětko je so wona potajkim druhi króć wožiwila. Jutrownu wutoru wotmě wona w Budyšinje swoju 94. hłownu zhromadźiznu. Njewočakowano wjele zajimcow bě na nju přišlo, daloko přez 100. Telko ani stare sławne Maćične zhromadźizny njeběchu zwjedli. Nadźijomnje tute dobre wobdźělenje njeńdže jenož na konto trochu eksotiskeje nowostki.

Za wozrodźenu Maćicu njebudže lochko, sej swoje městno w džensnišim serbskim žiwjenju namakać. Wjele jeje tradicionelnych nadawkow su přešli do druhich rukow: Wo nowe knihi stara so serbske nakładnistwo, wědomostne džělo wukonja Institut ludospyta, politiske a towaršnostne zastupnistwo leži w rukach nadźijomnje bōrže dowobnowjeneje Domowiny; mamy Serbski muzej, Serbske šulske towarstwo atd. Bjezdwěla pak hodži so hišće njewobdźělana rola w Serbach nadeńć. Na jeje 100. hłownej zhromadźiznje za šěsć lět drje budžemy wědžeć, kajki wuznam změje Maćica za přitomnosć a přichod serbskeho naroda.

Přejemy předsydzje dr. M. Völkelej, čłonom předsydstwa a wšěm sobustawam wozrodźeneho towarstwa wjele mocow a idejow do džěla po starym Maćičnym hesle: „Bohu k česći a Serbam k wužitku.“

T. M.

*

Wosom hodzin w Budyšinje

Jutrownu wutoru pobyh na hłownej zhromadźiznje Maćicy Serbskeje w „stolicy Serbow“. To wšak běše za mnje jara zajimawe, po dohlich lětach abstinency směć zaso wuhladać serbsku prominencu – tójšto starych znatych a wjele nowych wobličow. Mjez starymi znatymi spóznach hnydom našeho něhdyšeho wučerja za laćinu. Wón nas zdobom – kak móhjo to pola Michała Nawkeho syna hinak być – wučeše krasnu serbsćinu. Ta běše wězo naměšana z tym a tamnym polonizmom. Nas pak to tehdom zahorješe, dokelž mějachmy tola nastajnosći přećiwo germanizmam wojować.

Mjez starymi znatymi běše tež bywši kolega ze zahinjeneje „Noweje doby“.

Něhdy po 20. zjězdze sowjetskich komunistow nadžachmy so, zo so po Stalinowej doskónčnej smjerći tež stalinizm zhubi abo znajmjeńša zmjechči. A w tym času běše sej tutón z Radworja pochadźacy kulturny redaktor zwěrił, z fararjom Józefom Nowakom nastawk za serbski dženik wujednać a wozjewić. Stalin drje běše mrtwy, ale jeho šerjenje dale po swěće a tež po Łužicy chodžeše a sej swoje wopory pytaše. A tajkele wozjewjenje z pjera katolskeho měšnika – a to hišće z polěkowanjom serbskeho towarša – běše za wěstych ludži dosć přičiny, serbske nowinarstwo hišće krućišo a dokładnišo wobkedźbować a analyzować. Wotpowědne serbske produkty buchu tuž swědomiče do němčiny přeložowane. Tónkróć pak to njedokonješe někajki jednotliwec kaž tehdom wokoto přenjeje swětoweje wójny, jako přeložowaše Poršiski wučer w nadawku Budyskeho hamtskeho hejtmana kritiske nastawki Serbskich Nowin, Łužicy a Katolskeho Posoła. Ně, za naš čas činjachu to hłownohamtscy přistajeni Serbja a Polserbja. – Hač drje so z tutej rjanej tradiciju džensniši džerj kroćuje? Štó wě! –

Byrnjež běch jenož wosom hodzin w Budyšinje, založich tola tež do serbskeje kniharnje, nětko „Smolerjec kniharnje“, kaž to pozdžišo doma ze Serbskich Nowin zhonich. Sym hižo před lětdžesatkami rady k Arnoštej Simonej tam na Pchalekowej chodžił. Tehdom wšak běchu to skromne, haj samo chuduške poměry. A tuž so njemało džiwach, kak rjenje je tam nětko wšitko wuhotowane a kak pěknje će tam poslužuja. Kompliment! A tute rjane, rjane serbske knihi, wosebje tež za džěci. Haj, serbscy basnicy a spisowaceljo a publicisća a wědomostnicy njejsu w zaštych lětach a lětdžesatkach zawěrnje lěnjeho pasli a njejsu dobre pjenjezy za lěnistwo dostawali. Někotryžkuli z nich by wězo swoje knihi džensa hinak spisať, hdy by móhł, hdy by směl, hdy by chcył. Ale tež najswědomičiši a najtolerantniši serbski pisar běše sputany ... ze zlotym rječazom.

A tón hober mjez powójnskimi serbskimi literatami, kotryž běše něhdy hromadže ze starej Jančowej a z Křesćanom Serbinom „swoju wóćinu“ namakať, je drje mjeztym tež spóznal, zo bě so mylił. Errare humanum est, prajachu stari Romjenjo. Čłowjek smě so potajkim mylić! A my Serbja smy znajmjeńša nětkole zaso nimale ryzy křesćanski ludžik (do přewrota je sej někotryžkuli cuzbnik myslit, zo su Serbja lute čerwjene lutki tam něhđe za Kamjencom za horami ...). My so tola dosć derje znajemy a tuž sej mjez sobu małe zmylki a hrěchi zańdženosće wodawamy. A wo tych wulkich zmylkach a hrěchach docyła rady njerěčimy. Porjedjenje, předžělanje njedobreje zańdženosće, ach, za to ni-

mamy w Serbach ani kmaneho wuraza, so mi zda.

Ju wšak, chcych skónčnje tež wo swojim pobytke w Smolerjec kniharni powědać. A nětko sym sej zaso zajěť do tych zatrašnych stawiznow! A dokelž tajki zezadkarski sym, pytach mjez serbskimi publikacijemi wězo přede wšěm te trochu starše, te zapróšene (štož nastupa wobsah). Potajkim te ze stalinistiskeje abo mojedla tež socialistiskeje doby. Wone wšak wjace do wukładneho wokna njeslušeja a tam tež njeležachu. To so wě. Ze serije wo „wuznamnych serbskich prócowarjach“ wupytach sej mjez druhim knižku wo Alwinje Krawčiku, wudatu w léće 1976, potuńšenu na jednu jeničku hrwiničku. Wbohi Krawčiko, telko sy nětko serbskemu ludej hišće hódny! Wěm so dopomnić, kak je mi wón započatk šěsćdžesatych lět to a tamne ze swojeho bědneho žiwjenja powědať. A ja jemu kedžbliwje a wobhladniwje to a tamne wo swojich wotpowědnych dožiwjenjach rozprawjach. Za swoje antifashi- stiske zmyslenje je wón něhdy čežko pokućić dyrbať. Druzy, kotřiž njeběchu w brunym času telko abo docyła ničo čerpjeli, mějachu po wójnje wjace zboža. Alwin Krawčik běše přeskromny čłowjek, tak zo so jemu přewulke česće a hołdowanja zaprajichu. Jenož tře ze starych přećelow jeho w léće 1969 na Tuchorskim kěrchowje k rowu přewodžachu. Haj wšak, kniha wo Krawčiku sluša nětko do tych zapróšenych. Wona bu we wopačnym času spisana. A tola! Štóž ju dokładnje čita, wučita z njeje wjele, wjele paralelow mjez fašistiskej dobu a tym časom, kotryž smy skónčnje přewynili. Wona nam dawa nastorki, dale wo serbskej zańdženosći, ale tež wo serbskej přitomnosći a skónčnje wo serbskim přichodze přemyslować.

Hinc Šofta

*

Přispomjenčko

Wšědnje nam póst kopicu listow a kartow tajkeho a hinašeho razu do domu přinjese. Jeli so z tym za něšto wabi, potom je hnydom do stareje papjery tyknu. Ale bohudžak su tež hinaše listy a kartki, mēnju tajke, kiž maja so wobdžětać. W poslednim času běše mjez nimi karta, na kotrejž mi něchtō pisaše, zo je rozestajenje ze zašłosću w Pomhaj Bóh jara jednostronske a zo so pisar kartki na to tak jara hněwa, zo tohodla Pomhaj Bóh wotskaza.

Je možno, zo je Pomhaj Bóh jednostronski, byrnjež ja to tak njewidžu.

Druhdy pak to něchtó druhi jasnišo widzi hač redaktor. Ale sym hižo někotre razy w našim časopisu wo tym pisał, zo so měnjenje redakcije přeco njekryje z měnjenjom awtorow. To pak zdobom tež rěka, zo ma tež tón možnosće, swoje mysle wuprajic, kiž njeje měnjenja redakcije. Wězo ma so to na fairne a spomóżne wašnje činić. Jeli je potajkim naš časopis jednostronski, potom móže to tež na tym zaležeć, zo druhe přinoški njeprjedu. Tež wotpóstar kartki je měł možnosć a ma ju dale, swoje přinoški do Pomhaj Bóh dać. Měnju: čim wjac dopisuja, čim pisaniši je naš časopis a z tym tež zajimawši.

S. Albert

*

Wšak swěrna myslička, haj wěčny pomjatk ma ...

Myslu na swojeho lubeho nana Měrcina Meltku, kaž je lětsa 25 lět njebohi, hdyž tutón spěw spěwam.

Swěrna myslička spomina na njeho we wulkej džakownosći za wšitko to dobre, sčož je wón ze swojim serbskim a křescanskim wašnjom nam pjeć džěcom na puć dał. Jeho žiwjenje běše pilne džěło wot zažneho ranja hač do pózd-njeho wječora. Jako rjemjeslnik za porjedjenje awtow a motorskich měješe stajnje džěła dosć a nadosć. Njeje ženje džěła dla stonał, džěło běše za njeho radosć. Wjeseleše so, hdyž je móht ludžom pomhać a běše tež jeho přecelneho wašnja a sprawnosće dla jara wobubowany. Zo je móht kóždy z nim serbsce rěčeć, běše samozrozumliwa wěc. Běše wjele Serbam jako „stary Sokol“ znaty – w Sokole běše jara zahoriće we wodžacej funkciji sobu skutkował.

Samozrozumliwje za njeho běše, zo so w swójbje serbowaše a zo swójbja serbske Bože služby wopytowaše. W křescanskej wosadze skutkowaše lětdžesatki jako twarski radzićel, a wjele jeho dobrych namjetow je so zwoprawdžilo.

Samo jedyn zwón na Bartskej cyrkwin-skej wěži ze serbskim napismom:

Če Božo chwalimy, darjeny wot třoch Serbow z Barta I. 1950 njese tež jeho mjeno.

Spěwaše dlěje hač 20 lět zahoriće sobu w cyrkwin-skim chórze, a tež w swójbje so wjele a rady spěwaše. Spominam rady na serbske spěwanje doma, sčož je mi lubosć k serbstwu hluboko do wutroby zaščěpiło.

Za naspomnjenja hódne mam, zo je stajnje na to hladał, zo so wo druhich špatnje njerěči. Jeho kruta wěra do Boha a spěw w duši stej jemu pomhałoj tež w čěžkich časach njezadwělować.

Přezahe, hižo z 59 lětami bu wotwołany do wěčnosće, přezahe za nas wšitkich. Bóh dał, zo bychmy hišće wjele tajkich serbskich křescanow měli, „hódni wěč-noh wopomnjeća“.

We wutrobnej džakownosći jeho džowka L. Wiesnerowa

*

POWĚŚĆE

Budyšin. Sobotu, 6. 4. 1991, zeńdže so wokresna synoda posledni kroć w tutej wólbnej dobjě.

Po rańšej nutnosći, kotruž knjeni Pappaiowa dźeržeše, nam knjez Preis wo twarstwje w zašlych šěsć lětach rozpraweše. Wón bě w poslednich lětach zamolwity za twarske naležnosće w našim cyrkwin-skim wokresu. Byrnjež dyrbjachu so w poslednich lětach w twarstwje wulke čezje přewynić, móžeše so džakownje na mnohe twary spominać, kotrež so přez woporniwe džěło cyrkwin-skich sobudžělaćerjow, cyrkwin-skich předstejerjow abo tež swěrných wosadnych zmóžnichu. Wulki twar bě restauracija wěže Pětroweje cyrkwy w Budyšinje. Pjatnaće bydlenjow so wobnowi-chu abo wutwarichu. Tež twary na Hornčerskej hasy, w Strowotnej studni, w Biskopicach, w Hrodzišću, Malešecach, Budyšinku a Poršicach slušachu mjez druhimi k tomu. Wězo, wobšěrna twarska substanca je tež čezja. Hdyž pak so wumělstwo w našej cyrkwi Bohu k česći zdźerži, hlada, wobnowi, potom móžemy tež z nadžiju do přichoda hladać. Mnohe wobnowjene cyrkwy smy sej hižo ze Serbskim busom wobhladali a so tež wjeselili. – W přichodže budže so dyrbjec Tuchorska cyrkej w Budyšinje restawrować. Ale tež někotre cyrkwin-ske wěže a fary dyrbja so wobnowić. Wyše plaćizny za tepjenja wjedu k tomu, zo so dyrbja zdžěla tepjenja přetwaric. Wažne je, zo so wot njewotwisneho projektanta tepjenski projekt nastaji, a potom dyrbi so twar tepjenja wupisać.

Farar Leßmann nam rozprawješe wo džěle předstejerstwa wokresneje cyrkwy. Lědma zo bě so Christian Schramm zapokazał jako wokresny katechet, bu wón w meji 1990 za Budyskeho měšćanostu woleny. Kantor Pretzsch z Rakec zastupuje tuchwilu tute zastojsnstwo. Spomni so tež na njebog fararja Jana Lazara, kiž bě tež sobustaw wokresneje synody.

Dale so wozjewi, zo farar Düring že Šěrachowa bu do Oelsnitza jako superintendent powołany. Nam so přečita wutrobne přeprašenje finskeho fararja, kiž bě njedawno tež w Budyšinje. Započatk tuteho lěta je so Pětrowa knihownja do priwatnych rukow předała. Naš serbski

superintendent bratr Albert skrótka na 100lětny jubiley wudawanja Pomhaj Bóh skedźbni.

W dalšim džělu da nam bratr Herrmann wo krajnej synodze w Drježdžanach rozprawu. Superintendent Pappai nam nowy financny plan předstaješe, a tón so jednohlósne schwali. Po tym wón nam wšelake zajimawe diagramy pokazowaše, kotrež wobsahowachu ličby našeje wokresneje cyrkwy w poslednich lětach. Skónčnje nam předsyda synody bratr Fiebiger w krótkej formje přehlad da, što so wšitko w poslednich lětach wobjedna. Za jeho woporniwe džěło so jemu a cyłemu předsydstwu wutrobne džakujemy. Nazymu dyrbi so zaso nowe předsydstwo za dalše šěsć lět wolić.

H. Wirth

Biblija je wodžerka do Božeho kralestwa.

Přeprašujemy

2. 6. – 1. njeđzela po swjatej Trojicy
10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert)

w samsnym času Boža služba za džěci
12.25 hodž. nutnosć w rołosu
13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

16. 6. – 3. njeđzela po swjatej Trojicy
8.30 hodž. kemše w Hrodzišću (Malink)
10.00 hodž. kemše w Barće (Malink)
12.25 hodž. nutnosć w rozhlósu

23. 6. – 4. njeđzela po swjatej Trojicy
9.30 hodž. kemše w Slepom

29. 6. – sobotu
14.00 hodž. wosadne popołdno w Drježdžanach

30. 6. – 5. njeđzela po swjatej Trojicy
12.25. hodž. nutnosć w rozhlósu
19.00 hodž. kemše w Smječkecach (Albert)

7. 7. – 6. njeđzela po swjatej Trojicy
10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej (Albert)
w samsnym času Boža služba za džěci
12.25 hodž. nutnosć w rozhlósu

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchowných. – Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukelnska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, 8600 Budyšin, tel. 4 22 01. - čišć.: Serbska čišćernja – t. z w. r. – w z. w Budyšinje. – Wuchadza jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 30 000 110. –